

Předběžný program konference
Město: proměnlivá ne/samozřejmost

Fakulta sociálních studií MU, Joštova 10, Brno
V místnosti P52

Pátek 30. 11. 2007

od 8:30 registrace v místnosti 527

9:15 – 9:30 přivítání

9:30 – 11:00 BLOK 1

Diskutantka: **E. Šlesingerová**

J. Sládek: *Občané a tvorba městského prostoru*

L. Galčanová: *Nové městské prostory a jejich vnitřní hranice*

S. Poláková: *Projevy manipulace a subverzivity v městském prostředí na příkladě "mediálních fasád"*

11:00-11:30 káva

11:30 – 13:00 BLOK 2

Diskutantka: **S. Ferenčuhová**

A. Bitušíková: *Mesto vo svetle diverzity: Niekoľko poznámok k výskumu súčasného mesta z pohľadu sociálnej antropológie*

L. Sýkora: *Město z pohledu geografa*

M. Hledíková: *Koncept udržitelného města - pohled enviromentalisty na město*

13:00 – 14:30 čas na oběd

14:30 – 16:00 BLOK 3

Diskutantka: **B. Vacková**

D. Luther: *Priestorová diverzifikácia mesta a spoločenská zmena*

J. Pospíšilová, A. Steinführer a kol.: *Nenápadné proměny vnitřního města – etnologický a sociologický výzkum v Brně*

J. Janto: *Spoločnosť a priestor. Na príklade mestského sídliska (pracovný názov)*

16:00 – 17:00 káva a představení **POSTERŮ**

17:00 – 18:00 BLOK 4

Diskutant: **J. Grygar**

T. Řiháček: *Hranice místa z hlediska zvukového prostředí*

M. Kot'ová: *Agorafobie*

20:00 Konferenční večeře (fakultativní)

Zemanova kavárna, Park Koliště

Sobota 1. 12. 2007

9:00 Přednáška

M. Marcelli: *Urbanofóbia – jej antropológické a filozofické východiská a konzekvencie*

10:30 – 11:00 káva

11:00 – 12:30 BLOK 5

Diskutant: **O. Okamura**

T. Vích: *Obyvatelné město*

M. Topolčanská: *Od architektonického idealizmu po kultúrny aktivizmus: prípad sériových industriálnych miest Partizánske (SK) a Sunila (FI)*

M. Horáček: *Stará města v nové době*

12:30 – 13:30 čas na oběd

13:30 – 15:00 BLOK 6

Diskutant: **L. Sýkora**

J. Novák a kol.: *Metody geografického výzkumu města*

A. Burjanek: *Lokality odvrácené části města (pracovní název)*

O. Mulíček: *Prostorové vzorce postindustriálního Brna*

15:00 – 15:15 káva

15:15 – 16:45 BLOK 7

Diskutant: **P. Mareš**

P. Pospěch: *Disciplinace privatizovaných prostorů (město a nákupní centrum)*

B. Vacková: *Ideální město, ideální společnost*

L. Šolcová: *Osídlení bývalého VVP Mladá: pohled na nové město s důrazem na význam sociálních vazeb*

16:45 – 17:00 ukončení

Občané a tvorba městského prostoru

Mgr. Jan Sládek

Filosofická fakulta UK, Praha

Autor ve svém příspěvku nejprve představí koncept „městských sociálních hnutí“, který lze najít v díle Manuela Castellse. Následně jej stručně srovná s jinými sociologickými přístupy k povaze tvorby městského prostoru (chicagská škola, Raymond Pahl, politická ekonomie města). Na tuto teoretickou část naváže návrhem způsobu studia „městských sociálních hnutí“ v podmínkách České republiky. Na příkladech aktivit a prezentací několika občanských organizací, jež participují na tvorbě městského prostoru v Praze ukáže možnosti takového sociologického pohledu na strategie občanské participace na tvorbě městského prostoru.

Nové městské prostory a jejich vnitřní hranice

Mgr. Lucie Galčanová, Mgr. Barbora Vacková

Fakulta sociálních studií MU, Brno

V důsledku rozmachu residenční suburbanizace v obcích a v brněnských okrajových městských částech na okraji Brna můžeme sledovat výrazné proměny jejich sociálního a fyzického prostředí. Zvýrazňují se dichotomické vztahy starého a nového, venkovského a městského, vznikají nové fyzické a symbolické hranice a vymezení uvnitř obcí. Ty jsou čitelné z fyzických překážek (ploty, zdi), ze symbolických označení (soukromý majetek, soukromé cesty), z událostí a aktů symbolické kontroly veřejného prostoru a především z verbalizovaných výpovědí samotných aktérů. Tyto hranice není nutné vnímat jako čistě oddělovací, ale také jako potencionálně propojující různé skupiny žijící v jejich blízkosti, jako potencionálně inkluzivní. Příspěvek se zabývá nejen tím, jak a kým jsou v rámci každodenních praktik tyto hranice vymezovány, vnímány a používány, ale také tím, jak a za jakých podmínek jsou rozrušovány a nerespektovány atp..

Projevy manipulace a subverzivity v městském prostředí na příkladech „mediálních fasád“

Mgr. Sylva Poláková

Filosofická fakulta UK, Praha

Městské prostředí, které působí chaoticky a přitom je zde nejvyšší koncentrace dozorčích technologií a strategií, skýtá mnoho variant skutečné i domnělé svobodné existence. Bloumání ulicemi, při němž se necháváme unášet nekonečným proudem městských impulsů a lákadel a přitom si uchováváme schopnost kritického myšlení, dostalo v devatenáctém století jméno „flânerie“ – těkavé potulování, jak bychom francouzský výraz mohli přeložit.

Tento konferenční příspěvek využívá konceptu flânerie jako určité alternativní městské existence a zkoumá ji na příkladech práce architektů, kteří většinou přispívají k upevňování „systému“, ale některé plochy a situace, jakými jsou mediální fasády, nabízejí architektům a dalším umělcům svobodnější pole působnosti. Podle architekta Bernarda Tschumiho se fasády vztahují ke svému okolí ve smyslu kontextu: sociálního, kulturního, politického nebo geografického. Plášť může oddělovat i spojoval, být militaristický i erotický, opevňovat nebo budit exhibicionistické a

voyeurské, tudíž i flâneurské „choutky“. Především díky fasádě je tedy architektura symbolickým systémem.

V práci architektů se dnes projevuje tendence hledat ve fasádách domů staronový prostor k subverzivním a osobitým projevům. Tato iniciativa sice vychází ze snahy uhájit si vlastní pozici a kontrolu nad podobou budovy, která by se jinak mohla doslova ztratit pod nánosy přidaných reklamních sdělení. Daleko podstatnější však je, že nově zpracovávané mediální fasády dávají možnost prchavým, netržním projevům.

Mesto vo svetle diverzity: Niekoľko poznámok k výskumu súčasného mesta z pohľadu sociálnej antropológie

PhDr. Alexandra Bitušíková, CSc.

Ústav vedy a výskumu UMB, Banská Bystrica

Príspevok sleduje mesto z pohľadu sociálnej antropológie. Prináša krátky prehľad vývoja antropológického výskumu mesta vo svete a zameriava sa na aktuálne problémy súčasného mesta, spojené s rastom diverzity (sociálnej, kultúrnej, etnickej, náboženskej a in.) a hľadaním identity v mestskom prostredí. Na základe teoretických prístupov k výskumu diverzity príspevok prináša náčrt výskumných téz, ktoré študujú rôzne aspekty diverzity v postsocialistickom meste v strednej Európe (na príklade slovenských miest).

Diverzita je aktuálnou témou odborných, politických, ekonomických, sociálnych aj kultúrnych diskusií najmä v rozvinutých krajinách, ktoré sú destináciou rastúceho počtu migrantov. Sleduje sa buď ako zdroj možného konfliktu a napätia, alebo ako pozitívna hodnota, ktorá môže viesť k trvalo udržateľnému rastu lokality a spoločnosti. Domovom diverzity sú mestá. Práve urbánne prostredie je tým, kde je rozmanitosť najevidentnejšia, kde existuje najväčšia sloboda byť „iným“ a kde je zvyčajne táto sloboda aj najviac tolerovaná. Výskum diverzity v urbánnom prostredí je často aplikovaným výskumom, vyvolaným potrebou riešiť problémy, spôsobené rastom diverzity či multikulturalizmu s cieľom dosiahnuť sociálny trvalo udržateľný rozvoj v meste, čo znamená redukovať úroveň exklúzie znevýhodnených a marginalizovaných skupín a eliminovať stupeň sociálnej a priestorovej fragmentácie a segregácie.

Cieľom príspevku je rozvinúť multidisciplinárnu debatu o diverzite, ktorá je novým fenoménom v postsocialistickom meste.

Město z pohledu geografa

Doc. RNDr. Luděk Sýkora, Ph.D.

Přírodovědecká fakulta UK, Praha

Příspěvek představí koncept města z pohledu geografa. Nepůjde však o přehled a diskusi perspektiv současné multiparadigmatické geografie, která je v daném ohledu velmi nejednotná, nýbrž o vlastní konstrukci pokoušející se o celistvější uchopení měst jakožto komplexních, otevřených, strukturovaných, organizovaných, dynamicky se měnících (vyvíjejících) systémů.

Koncept udržitelného města – pohled environmentalisty na město

Ing.arch. Magdalena Hledíková,
Fakulta sociálních studií MU, Brno

Příspěvek se pokusí nastínit vývoj pojetí města v okruhu environmentálních myslitelů.

Pojem města se v environmentální literatuře vyskytuje spíše okrajově. Především zakladatelé ekologického hnutí se na město dívají jako na projev zkažené průmyslové společnosti (Leopold). Město je dáváno do protikladu s přírodou. Teprve na přelomu 20. a 21. století se objevuje koncept města jako způsobu možného řešení ekologické krize (Rogers, Lavelock). Koncentrace lidstva do měst a jeho vhodné fungování ve městech může být vhodným opozitem proti lidské expanzi do krajiny a její exploataci. Myšlenkové protiklady mezi snahou o důslednou koncentraci obyvatel a naopak o rozsídlení měst zatím vedou k nejasným závěrům (Žák). V německém prostředí se objevuje pojetí města jako nové krajiny, kterou je nutné vnímat v nových souvislostech oproti tradičnímu a v současnosti zavádějícímu pojetí evropského středověkého kompaktního města (Sieverts).

Priestorová diverzifikácia mesta a spoločenská zmena

Daniel Luther, CSc.
Ústav etnológie SAV, Bratislava

Príspevok sa zaoberá problematikou priestorového členenia mesta, vnútornými hranicami a zaužívanými spôsobmi lokálnej identifikácie.

Vznikom ČSR sa začal enormný rast Bratislavy, ktorý pokračoval v priebehu celého 20. storočia. Nemalú úlohu zohrali najmä v prvých fázach rozvoja českí a slovenskí prisťahovalci. Politické predstavy domáceho, predovšetkým nemecko-maďarského obyvateľstva, neboli naklonené Československej republike, preto sa s formami exklúzie stretávali najmä Česi. Tieto procesy sa odrazili aj v socio-priestorovom vývoji mesta.

Za 1. ČSR sa uchovávalo členenie mestských priestorov na „mesto“ (čím sa myslelo centrálné Staré mesto) s dominantným nemeckým, menej maďarským obyvateľstvom a na sociálne a etnicky identifikovateľné štvrte na okolí s tradičnými názvami. Takým bolo napr. Podhradie (Schlossberg – bývalé židovské ghetto), Schondorf s prevažujúcim vinohradníckym a remeselníckym nemeckým obyvateľstvom, Blumental najmä s maďarským, menej slovenským obyvateľstvom, poľnohospodársky zameraná nemecká Feriba (Oberrufer – Prievoz) atď. Slovenské obyvateľstvo tvorilo hlavne robotnícku vrstvu, ktorá obývala okrajové časti starého mesta a fabričné štvrte. Noví slovenskí a českí prisťahovalci sa včleňovali do tejto sídelnej štruktúry a tak vznikali české alebo československé „státečky“ – obytné bloky a vilkové štvrte s českým a slovenským obyvateľstvom.

Udalosti 2. svetovej vojny zmenili vžitú sídelnú štruktúru mesta (odsun Čechov, likvidácia Židov, povojnové vystáhovanie Nemcov a čiastočne aj Maďarov). V zmenách charakteru mesta, jeho etnickej aj sociálnej skladby, sídelných celkov a prirodzených vnútorných hraníc pokračoval komunistický režim, ktorý z ideologických dôvodov zlikvidoval meštianstvo a stredné vrstvy a postupne formoval unifikovanú vrstvu pracujúcich. Masívna nová výstavba na okrajoch mesta sa nevyznačovala nijakými osobitými črtami, ktoré by odlišovali jednu časť od druhej.

Staré mesto, hoci stratilo mnohé pôvodné funkcie a do opustených domov sa nastáhovali sociálne nižšie vrstvy vrátane rómskeho obyvateľstva, si uchovalo povedomie promenádneho, spoločenského a kultúrneho centra. Ekonomická a spoločenská transformácia po roku 1989 priniesla zásadné zmeny do unifikovaného mesta. Stredné a vyššie, často zbohatlícke vrstvy budujú nové štvrte v okrajových častiach; vznikajú rozsiahle administratívne a obchodné centrá; tradičné lokálne pomenovania nahrádzajú názvy nových komplexov. Staré mesto zostáva centrom mesta, ale je poznačené komerčnými záujmami, turizmom a úsilím vedenia mesta revitalizovať mestský život na verejných priestranstvách.

Nenápadné proměny vnitřního města – etnologický a sociologický výzkum v Brně

PhDr. Jana Pospíšilová, Etnologický ústav AV ČR, Brno

Dr. Annett Steinführer, Helmholtz-Zentrum für Umweltforschung – UFZ, Lipsko

Dr. Annegret Haase, Helmholtz-Zentrum für Umweltforschung – UFZ, Lipsko

Mgr. Jana Grohmannová, Etnologický ústav AV ČR, Praha

Výzkum města se zabývá odněpaměti zvláště změnami, méně pak samozřejmostmi a kontinuitou každodenního života. To platí také pro četné práce o důsledcích postsocialistické transformace, které byly podnětem pro rozvoj výzkumu středo- a východoevropských měst po roce 1990. Přesto oproti hlubokému dopadu sociálně-prostorových, majetkově-strukturálních a ekonomických změn především v hlavních městech zůstaly skoro nepovšimnuty méně dynamické a méně viditelné procesy a dokonce celá města určité kategorie. Patří k nim na jedné straně velkoměsta „druhé třídy“ (tedy ta po hlavních městech), ale také města střední a malá. Na druhé straně se v hlavních městech a velkoměstech nedostává pozornosti obytným čtvrtím, v nichž se (na první pohled) neodehrávají žádné „spektakulární“ změny – jako např. procesy gentrifikace nebo proměny v etnické struktuře obyvatel. Někteří badatelé města tyto oblasti dokonce považují za místa stagnace.

Na příkladu vnitřního Brna bychom rády tematizovaly některé patrné, především ale méně nápadné sociálně-prostorové změny postsocialistické fáze. Těžiště leží přitom na demografických změnách a na změně struktur vlastnictví, stejně tak jako na postojích obyvatel k těmto proměnám. Přitom nás zajímají rozdílné prostorové úrovně: městská část, obytná čtvrť, jednotlivé obytné domy stejně jako byty. Referát je založen na sociologických a etnologických výzkumech v Brně, mimo jiné na bádání v rámci mezinárodního výzkumného projektu conDENSE („Sociální a prostorové konsekvence demografických změn ve východoevropských velkoměstech“), který je financován v letech 2006-2009 VolkswagenStiftung a na němž se podílí badatelé z Německa, Polska, České republiky a Velké Británie.

Disciplinace privatizovaných prostorů (město a nákupní centrum)

Mgr. Pavel Pospěch

Fakulta sociálních studií MU, Brno

Tato prezentace je příspěvkem k současné diskusi o změnách městského veřejného prostoru v důsledku jeho přechodu pod správu soukromých aktérů. Sociologové tradičně považují za jednu z klíčových charakteristik veřejného prostoru anonymitu, možnost setkávání se s cizinci, jinakostí, nejistotou a potažmo riziky, která s sebou

anonymizované městské prostředí nese. Na příkladu nákupních a obchodních center chci ukázat fungování těchto procesů v podmínkách „privatizovaného“ veřejného prostoru, pro nějž je naopak charakteristická vysoká míra disciplinace, a normalizace směrem k potlačení jinakosti. Toho je dosahováno pomocí širokého rozpětí technik od přímého dohledu a disciplinace ve jménu bezpečnosti a prevence kriminality, až po subtilní mechanismy sebe-kontroly a normalizace, které návštěvníci privatizovaných prostorů přejímají. Prozkoumání těchto technik a jejich praktické efektivity nám umožní nastítnit odpověď na otázku, zda se privatizované prostory nákupních center pozvolna odtrhávají od břehů „městskosti“ a také, zda je snaha zajistit bezpečnost jejich návštěvníků jediným faktorem, který tento trend způsobuje.

Hranice místa z hlediska zvukového prostředí

Mgr. Tomáš Řiháček

Fakulta sociálních studií MU, Brno

Text předkládá výsledky empirické studie, zaměřené na prožitkový aspekt městských zvukových prostředí. Data byla získána na vzorku míst, který reprezentuje variabilitu zvukových prostředí centra města Brna, a byla zpracována v duchu metody zakotvené teorie. Jedním z výstupů studie je fenomenologický model sonosféry (zvukového prostředí místa), tvořený čtyřmi komponentami: dominantou, popředím, horizontem a prostorem. Pomocí tohoto modelu zde bude analyzován zejména fenomén hranic mezi místy (resp. mezi místem a jeho okolím). Díky odlišné fenomenologii zraku a sluchu se tyto zvukové hranice liší svou povahou od vizuálně chápaných hranic – jsou charakterizovány spíše prolínáním a spojováním než vymežováním a oddělováním. Město je charakteristické vysokou hustotou zvukově kontrastních míst a problematika vzájemného prolínání sonosfér je tedy významným tématem jak z pohledu místa a jeho identity, tak z pohledu jedince a jeho prožitku. Příspěvek se pokouší hledat možné souvislosti a hypotetické konsekvence různých podob sonosfér.

Agorafobie

Mgr. Magdalena Koťová

Filosofická fakulta UK, Praha

Autorka se v příspěvku zabývá tématem typicky urbánní neurózy – agorafobie - z mezioborových perspektiv. Agorafobie bývá v odborné literatuře definována jako strach z prázdných a rozlehlých nebo naopak hustě zalidněných prostranství. Autorka nabízí stručný přehled „dějin“ této diagnózy zhruba od 2. poloviny 19. století do současnosti. V termínu „agorafobie“, složeném z řeckých slov AGORA (αγορά) - tržiště a PHOBOS (φόβος) – strach, je obsaženo vztahování individuálních psychických stavů k sociálním podmínkám života v moderní metropoli. Každá nemoc svými symptomy ukazuje na vztah člověka ke světu – agorafobie svou specifickou symptomatologií tvoří spojnici mezi vnitřním světem člověka a mezi světem vnějším – městskou krajinou.

Na příčiny onemocnění agorafobií lze nahlížet z nejrůznějších perspektiv – sociologové je často spatřovali ve vzrůstajícím odporu k materiální spotřebě, architekti v nevhodném plánování urbánních prostor, feminističtí teoretici a teoretičky v diskursu týkajícím se role ženy a matky, lingvisté v selhání označujícího systému

subjektu či psychoanalytici považovali tuto nemoc za metaforické zobrazení vnitřních konfliktů.

Autorka se v příspěvku snaží hledat odpovědi na následující otázky: proč je agorafobie typicky „městskou neurózou“, proč jí trpí především ženy a jaký je mechanismus „vytváření“ symptomů této nemoci

Spoločnosť a priestor. Na príklade mestského sídliska (pracovný názov)

Juraj Janto

Filozofická Fakulta UK, Bratislava

Vzťah medzi priestorom a sociálnymi procesmi je jednou zo základných antropologických tém. Výskumy etológov o správaní sa zvierat v závislosti od konkrétnych podmienok na tom-ktorom území už dávnejšie inšpirovali aj k hľadaniu vzťahov medzi charakterom priestoru a ľudským konaním. Napokon už na počiatku urbánneho bádania sa stretávame s tým, ako veľkosť a hustota sídla formuje špecifického „mestského človeka“.

Vo svojom príspevku sa zaoberám vzťahom medzi priestorom v jeho urbanisticko-architektonickom stvárnení a mierou, kvalitou sociálnej komunikácie, resp. sociálnych vzťahov. Teda tým, do akej miery konkrétne usporiadanie a charakter územia ovplyvňuje charakter medziľudských kontaktov. Uvedený vzťah skúmam v prostredí mestského sídliska. Tento urbánny priestor je špecifický svojou monofunkčnosťou (obytná funkcia), absenciou klasickej mestskej ulice, relatívne vysokou hustotou obyvateľov, vysokopodlažnými panelovými domami, „uvoľnenosťou“ priestoru a pod. Výskum realizujem na našom najväčšom sídlisku – v Petržalke, pričom pre riešenie horeuvedenej otázky som sa zamerlal na konkrétnu obytnú a urbanisticky ohraničenú časť. Ako sociokultúrny antropológ využívam predovšetkým metódu pozorovania a interview.

Urbanofóbia – jej antropologické a filozofické východiská a konzekvencie

Prof. PhDr. Miroslav Marcelli, PhD.

Filozofická fakulta UK, Bratislava

Filozofov, ktorí sa vyjadrovali k problematike mesta, možno rozdeliť na urbanofilných a urbanofóbnych. Príspevok sa zaoberá východiskami tejto dištinkcie a analyzuje, prečo viacerí významní moderní filozofi patria do druhej skupiny. Zámerom je ukázať, ako sa v tomto postoji skrýva jednak paradox a jednak niektoré určenia, ktoré sa netýkajú iba filozofie, pretože odzrkadľujú povahu komunikačných procesov prebiehajúcich v urbánnom priestore.

Obyvatelné město

Ing. arch. Tomáš Vích

Architektonický atelier AAVÍCH

„Město“ prodělalo za 100 let dvě fundamentální negace a pootočilo se na spirále vývoje o 360°. První negaci zažilo ve 20. letech, kdy došlo k „odvšivení“ brlohů pověřčivých předků. Nastalo zónování a dezurbanizace, ale s vaničkou se vylilo i dítě – město jako životaschopná obytná organická struktura. Města byla nahrazena monofunkčními zónami, které způsobily v 60. letech vylidnění dopravně přetížených

center směrem na předměstí. Zkušenost ztráty obyvatelného města přinesla opačnou negaci, postmoderní urbanistickou teorii a nutnost budovat ulice, náměstí a smíšenou infrastrukturu jako protiklad fabrik a panelových sídlišť poválečného období. Postmoderní ozdravný přístup, který v Česku ve skutečnosti nebyl nikdy aplikován, je po 40 letech od jeho zrodu stále v nelibosti stavbařů. Ve středu měst bují neobytné zóny business center a hypermarketů, na předměstích rostou typové domky na klíč, důkazy kumulace stavební produkce do obřích typizovaných celků. Pokračuje odliv obyvatel na předměstí. Privatizuje se veřejný prostor, vysoké školy, místa duchovního růstu, ustupují komerčním stavbám, zastavují se parky a rekreační plochy. Byla zrušena obtížná funkce Hlavního architekta. Politici ve jménu památkové zóny brání stavbě Národní knihovny v centru Prahy. Město bez cílené a jasné vize multifunkční revitalizace se díky dočasnému boomu ve stavebnictví může stát již nevratně nepříjemným místem pobytu a být pomníkem 80 let staré mylné modernistické industriální teorie.

Fotodokumentace - devastace obytných částí centra Prahy z historie i současnosti.

Stará města v nové době

PhDr. Martin Horáček, Ph.D.

Fakulta stavební VUT, Brno

Příspěvek se zabývá fenoménem „starého města“ jako jedinečného prostředí umožňujícího specifické smyslové, poznávací a estetické zážitky. Rekapituluje historický vývoj konstrukce rozdílného chápání „starého“ a „nového“ města v západoevropském myšlení od 19. století, jakož i osudy „starých měst“ v éře modernismu zejména od druhé světové války. Kriticky hodnotí rozdílné přístupy k zachování starých urbánních struktur a jejich motivaci. Upozorňuje na křehkost těchto struktur a současně na jejich pozitivní význam, neopakovatelnost a nezastupitelnost v životním prostředí, respektive mentálním světě současného člověka. Podrobněji rozebírá aktuální situaci v péči o historická sídla v českých zemích a poukazuje k nejnovějším mezinárodním trendům (Benátská deklarace INTBAU z roku 2006, revidující Benátskou chartu o zachování a restaurování památek a sídel z roku 1964).

Metody geografického výzkumu města

Mgr. Jakub Novák

RNDr. Jana Tmelová, Ph.D.

RNDr. Martin Ouředníček, Ph.D.

Mgr. Petra Puldová

Přírodovědecká fakulta UK, Praha

Geografický výzkum města v mnohém navazuje na sociálně ekologický přístup Chicagské školy, předválečnou pražskou antropogeografii, pražskou sociologii města a teoretické myšlenky albertovské školy sociální geografie. Příspěvek popisuje současné přístupy a metody využívané v českém sociálněgeografickém výzkumu města. Mezi stěžejní znaky současného výzkumu patří důraz na kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod, využití případových studií a hodnocení problémů a témat v několika měřítkových úrovních sledování.

Za hlavní výzkumné metody lze považovat kromě statistické analýzy, kartografickou a GIS analýzu a vizualizaci, terénní šetření využívající metod pozorování, dotazníku, rozhovoru s klíčovými aktéry, metody výzkumu percepce včetně využití mentálních map, deníkových záznamů a metody Delphi.

Pozornost příspěvku je zaměřena na zdůraznění nezbytnosti empirického výzkumu města směřujícího k odhalení základních mechanismů vzniku a vývoje prostorové diferenciaci a změn v charakteru sociálního a fyzického prostředí města. Jako specificky geografické je hodnoceno sledování jevů a procesů na několika měřítkových úrovních od makroregionálního pohledu až po analýzu jednotlivých prvků nebo aktérů a kartografická prezentace výsledků výzkumu. Velká pozornost je věnována především mikroúrovni sledování, která umožňuje komplexní hodnocení sledovaných jevů a procesů a nalezení kauzálních závislostí a vysvětlujících faktorů. Jako příklady jsou uvedeny vybrané výstupy ze současných výzkumů autorů.

Lokality odvrácené části města (pracovní název)

PhDr. Burjanek Aleš, Ph. D.

Fakulta sociálních studií MU, Brno

Příspěvek sleduje velmi skromný cíl: vytvořit přehled a komentář termínů, které v sobě propojují aspekt (nedobrovolného) sociálního vyloučení s územím, přirozeně v kontextu města. Takovéto „socioprostorové“ pojmy nalézáme jak v pracích prvních „pionýrů“ urbánní sociologie, tak v textech jejich pokračovatelů i reprezentantů příbuzných disciplín (urbánních geografů, plánovačů, etc.) Text příspěvku se zaměří zvláště na interpretace pojmů „ghetta“, „slumu“, „vnitřního města“ a jejich rozmanitých sub-typů. Uvedené pojmy směřují v zásadě k podobným skutečnostem a někdy bývají chápány jako synonyma. Je ovšem užitečné připomenout jejich významové rozdíly zdůrazňované relevantními autory.

V situaci, kdy se česká města vnitřně rozrůzňují a narůstá zde prostorová segregace, může inventarizace uvedené terminologie napomoci jejímu přesnějšímu zasazení do kontextu výzkumu měst.

Prostorové vzorce postindustriálního Brna

Mgr. Ondřej Mulíček, Ph.D.

Přírodovědecká fakulta MU, Brno

Příspěvek se zabývá postižením příznaků postindustriálního vývoje města Brna skrze mapování změn prostorových vzorců vybraných funkcí. Cílem je zachytit zánik tradičních míst produkce a vznik kvalitativně nových produkčních okrsků, stejně jako popsat materializaci spotřeby a novou symboliku lokalit v městském prostoru. Zvláštní pozornost je tedy věnována podrobné empirické analýze změn v rozmístění průmyslových (produkčních) funkcí a maloobchodních (spotřebních) aktivit a jejich socio-prostorové interpretaci. Analýzy vycházejí z rozsáhlých šetření prostorového vývoje pracovních míst v průmyslu, resp. vývoje územního rozložení různých typů maloobchodních ploch a to v různých časových horizontech. Získané poznatky o dynamice a prostorových vzorcích funkčních změn jsou kriticky komentovány v kontextu (nejen) geografických pohledů na přechodovou fázi mezi průmyslovým městem a městem postindustriálním.

Od architektonického idealizmu po kultúrny aktivizmus: prípad sériových industriálnych miest Partizánske (SK) a Sunila (FI)

M.arch. Ing.arch. Maria Topolčanská, PhD.
Ústav stavebníctva a architektúry SAV, Bratislava

Realita dvoch industriálnych miest založených paralelne v 30. rokoch 20. stor – Sunila architekta Alvara Aalta a Partizánske Baťovej architektonickej kancelárie v Zlíne – tak ako bola predmetom výskumného a kultúrneho projektu v rámci programu EÚ Kultura 2000 Modern Movement Neighbourhood Cooperation. Viac o projekte, kooperujúcich partneroch, lokalitách a výstupoch z projektu na <http://momoneco.kotka.fi>.

Témy: dnešná nefunkčnosť funkcionalistických miest; neudržateľnosť dlhodobých moderných stratégií založených na architektonickom idealizme; posun od silnej role architekta k slabej - možnosti architektonického aktivizmu v situácii, keď sa pamäť miesta, súdržnosť susedstiev a architektonické a urbánne kvality mesta strácajú s miznúcou komunitou prvých obyvateľov; práca s filmovým dokumentom a metódou *oral history* v lokalite Partizánske; *community building*, rozvojové plánovanie a oživenie takmer opusteného mesta v lokalite Sunila.

Ideální město, ideální společnost

Mgr. Barbora Vacková
Fakulta sociálních studií MU, Brno

Příspěvek by měl být námětem k diskuzi nad tím, jak „spolupracují“ obrazy ideálních měst a ideálních společností. Jak „vypadají“ ideální města a jak ideální společnosti je obývají. Jak lze tato města a společnosti charakterizovat. Zaměřím se na fenomén cizince a na jeho přítomnost respektive nepřítomnost v takto popisovaných společnostech. Jako příklad poslouží několik „anekdot“ ze života přechodně existujících společenství, která se snažila ideály naplnit. Tedy jakási přenesená zkušenost z „ideální každodennosti“.

Osídlení bývalého VVP Mladá: pohled na nové město s důrazem na význam sociálních vazeb

Mgr. Lenka Šolcová

Vzhledem k rozloze České republiky lze osídlení bývalého vojenského prostoru Mladá (dále jen VVP) civilním obyvatelstvem označit za revitalizační a zcela ojedinělý urbánní fenomén. Specifikum takové lokality spočívá především v tom, že byla díky vojenskému využití více než 90 let izolována od přímé interakce s civilním obyvatelstvem. Masivní osídlení, coby hybný prvek, po opuštění vojenského výcvikového prostoru armádou, zapříčinilo vznik nového města během jedné dekády. Díky stále otevřeným kapacitním možnostem lokality nebyl tento proces doposud ukončen. V současné době město Milovice čítá téměř 7 500 obyvatel.. Vedle potíží se zajištěním běžných služeb, občanské vybavenosti a zaměstnání, se zde objevuje fenomén ustanovení se nových sociálních vazeb a sítí vzájemně se neznajících spoluobyvatel. Jádrem výzkumu je tak zaměřeno nejen na postihnutí charakteru celého osídlovacího procesu, ale i na utváření nových sociálních vazeb a sítí, jejich proměn v kvalitě, typu a intenzitě v průběhu od začátku osídlování po současnost.

Referát je podložen několikaletou prací v daném terénu, jejíž výstupy byly prezentovány například v rámci diplomové práce, viz Problematika osídlení bývalých vojenských újezdů Mladá a Ralsko – etapa revitalizace od odsunu Sovětské armády do roku 2005, bakalářské práce „Ghetto pro mladé anebo úspěšná revitalizace bývalého vojenského újezdu v Mladé – Milovice“ a v dílčím sběru dat v rámci projektu „The Diversity of Diversity: Implications of the Form and Process of Localised Urban System“; garance Sandra Wallman, Department of Anthropology, University College London, UK.